

DIMENSIUNILE EXPRESIEI FIGURATIVE

Liliana Platon

Universitatea Tehnică a Moldovei

ABSTRACT

This article describes the problems faced appearance figurativ. Painting problems are classified as dimensions that influence the course of history painting, featuring stylistic changes developed painting. Figurative painting is man all the historical aspects of its development but the most important is the representation of thought sale. Expression for figurative painting is the most important part of artistic creation. Dimensions underlying figurative expression change are human factors that come from the emotions and feelings that contradict society forces authorities.

Trecînd prin studiul detaliat al istoriei artei plastice și analizînd părerea sociologilor și esteticienilor, putem observa unii *factori* care au decis „*dimensiunile expresiei figurative*”-termen utilizat și de Francastel în lucrarea sa *Realitatea figurativă*.1. Pe parcursul întregii istorii a artelor, observăm periodic schimbări a conceptului artistic, trecînd de la un stil la altul, sau de la o epocă la alta, prin care se determină rînduirea segmentelor de expresie artistică. Pornind de la nemulțumirile, sau necesitățile sociale, care după specificul umanității sînt mereu în căutarea a ceva nou și în dependență de forțele umane ca conduc lumea, arta este supusă modificărilor după care își conturează noi expresii artistice. Fiind condiționată de diferiți factori ,despre care vom vorbi în acest articol, de fiecare dată arta asimilează noile tendințe și recurge la o nouă formă de expresie ce contribuie la dezvoltarea sa. Expresia figurativă este cea mai populară și mai timpurie expresie a picturii prin care se narează întreaga istorie a omenirii, iar dimensiunile ei ne demonstrează condițiile în care s-a desfășurat arta figurativă. O mare cotitură stilistică a expresiei figurative a avut loc în sec. XII „*duocentoul*” picturii, care înregistrează o detașare de la creștinism și anticipează o nouă epocă a *Renașterii artelor*. Să vedem care au fost dimensiunile ce au schimbat expresia figurativă a secolului următor?

Din totdeauna arta apare ca un fenomen dublu atît ethnic cît și intelectual, care se dezvoltă după dorințele și necesitățile societății, fapt care crează deseori dificultăți și contradicții între *comandatar și artist*,sau *societate și artist*. Orice societate este formată din grupuri sociale, care au preferințe artistice particulare, unde se colaborează cu „*artizanul*”-adică meșterul sau artistul, asupra realizării

creației. Artiștii sau breslele de artiști, deveneau personae, „cheie” în relatarea istoriei în imagini, de altfel și în tâlcuirea mitologiei și religiei, deși comandatarul, care o perioadă îndelungată era biserica sau clericii bisericii, dețineau controlul asupra artei, care se făcea la cererea lor. Acest fenomen se observă și în epoca carolingiană, când cultura avea caracterul unui secret și aparținea clericilor, care dețineau manuscrisele împodobite cu miniaturi în așa-numitele *Scriptoria* mănăstirești și tot sub controlul lor sînt construite cea mai mare parte a clădirilor din lemn în acea epocă. Au fost multe exemple de acest fel, artele monastice de la Atos sau de la Mistra unde au existat și activat ateliere conduse de clerici. Biserica și împăratul erau forțele ce aveau mijloacele necesare pentru fondarea temei abstracte a operelor figurative. Totuși ar fi greșit să spunem că arta a fost scrisă doar după dorința celor puternici, inevitabil artiștii și-au imprimat deseori și voința sau trăirile lor în operele sale.

În Orient se observă o contradicție între tradiția monastică și cea imperială, care continua prin serii întregi de generații. Mai târziu în sec.al XIII-lea *goticul*, apare ca o artă de curte, sau arta urbană, unde se observă o relație diferită între clerici și laici sau artiști și comandatari, aici artistului i se încredințază spațiu pentru improvizație, iar viziunea sa este considerată importantă.

Se întrevăd o serie de relații sociale, artistice și culturale, care intersectîndu-se print aspecte de colaborare, conferă artei noi dimensiuni de expresie.

Publicul joacă un rol important, prin modul de a influența mișcarea creatoare a artelor în societate. Artă dezvoltă cultura, modul de viață a societății, care se observă de la o epocă la alta, iar societatea admiră arta, cutezînd spre ideile și educația ce o citesc din operele artiștilor iar prin admirația sa redîndau înapoi artistului inspirație pentru creația următoare.

Comandatarul sau cum îi zice Francastel „*mecena*”, în relație cu artistul îl surprindem în contradicție, fapt care duce la lărgirea expresiei figurative, asupra căruia artistul insistă. Opera de artă a fost creată de artist la cerința clericilor, marilor seniori, politici, sau oameni de finanțe, dar nu întotdeauna era executată de comun acord, artiștii fiind aproape totdeauna în luptă cu cerințele comandatarilor. Cunoaștem aici neînțelegerile lui Michelangelo cu papii, dar și a altor artiști, care nu mai evocă în lucrările sale interesele sau punctele de vedere sociale ale comandatarului. Aceste conflicte duc treptat pictura spre epoca de Renaștere a artelor, unde în sec.al XVI-lea și al XVII-lea, se dezvoltă o pictură de tranzație între aspirațiile laicilor și Reformei catolice. Poporul crede în figura religioasă, iar politica Romei încercă să stimuleze acest fenomen, profitînd de predispoziția publicului, admit în Panteonul divinităților, noi eroi pentru naturalizare, cărora artiștii le dau figură legendară, utilizând arta ca instrument de modelare a societății în scopul de ridicare a nivelului cultural al lumii. Francastel consideră că „arta este un instrument de propaganda, atît în mîinile celor slabi cît și în mîinile celor puternici”.2.

Tematica picturii figurative capăta noi idei, unde pictorii își etalează imaginația cu care își captivează publicul său, mergînd la compromis cu autoritățile, lărgesc limitele figurativului spre o dezvoltare spectaculoasă, oferind picturii două dimensiuni de figurare; una prin poezie, fantezie, mitologie și alta prin imaginea biblică.

Tehnica, modelează și ea aspectul picturii figurative, în perioada Renașterii cunoaștem tendința spre imitație ce duce spre tehnici de exprimare iar invenția conduce la științe și arte.

Limbajul prin care se comunică gândirea artistică se laconizează, scoțînd în prim plan subiectul cu caracter simbolic și social al operei.

Aceste dimensiuni condiționează trecerea spre o nouă artă și spre o nouă epocă în care figurativul cunoaște o dezvoltare sublimă. Poate datorită acestor confruntări cu autoritățile artiștii reușesc să conducă pictură spre un apogeu al renașterii fără de care nu ne putem imagina continuitatea istoriei picturii. Deși biserica prin *Contra Reformă*, nu se îndepărtează de artiști și viziunile lor, ci caută să colaboreze cu ei în continuare, susținînd că arta este o forță a frumosului. Expresiile figurative ale renașterii sînt create în concordanță cu biserică, care colaborează cu artiștii lăsînd creația la discreția lor, dar urmărind prin pictură educarea religioasă a societății, deseori folosinduse de pictură prin intermediul căreia puteau să transmită mesaje vizuale către public.

Epoca nouă aduce termenul de *Renaștere*, care reanimază arta antichității clasice, schimbînd ideile religioase din pictură pe umanitate, dorința de comuniune cu natura și reinnoirea ideii de etalare a figurii umane. Pictura concentrată pe religie, începe să capete subiecte din ce în ce mai iluzioniste. Interesul artistic se focusează pe noi teme mitologice și reîntoarcerea la nud, căutînd frumusețea ideală cu ajutorul studiului proporțiilor. Renașterea timpurie începe să scoată nuditatea din umbră, o dată cu Giotto, care reprezintă *Iadul* în „*Judecata de apoi*” printr-o grupare de nuduri, incluse în acțiunea subiectului, refuză reprezentarea figurilor rigide a stilului bizantin, se inspiră din stilul gotic francez, redînd scenelor aspect mai realist, contemporan și expresiv.

În acelaș timp, pictura flamandă alimenta gustul pentru o artă rafinată și grandioasă, fiind un nucleu de orientare puternic în pictura occidentală. Tabloul era privit ca obiect de preț, ce s-a creat în jurul burgheziei și aristocrației, fiind în căutarea adevărului în interiorul omului, totodată disprețuind ceea ce era lumesc, interesați de ceea ce este real, material, vizibil și tangibil. Îndrăgostiți de realitate limpede și elegantă maieștrii timpului aduc pictura la un nivel tehnic remarcabil prin descoperirea picturii în *ulei*, tehnică ce devine cunoscută în acea perioadă prin frații Van Eyck.

Nobilimea își atribuie rolul principal de a patrona arta flamandă, care reușește să influențeze toată Europa: Germania, Franța, Portugalia și Spania-cu renumita școală hispano-flamandă. În timp ce în Italia se zămislește arta quattrocentistă ca o „renaștere” ce tinde spre o recuperare a modelului clasic, glorios al Antichității. Un lung proces de experimentări în jurul problemelor formale, tematice și

compoziționale aduc picturii figurative un nou limbaj și o nouă metodă de înțelegere a picturii, care oferă îi o nouă funcție în societate, iar artistului - respect și protecție la Curte. Artiștii încep să-și semneze operele, fapt care amintește de pictorii din Antichitate, impunându-și valoarea sa artistică, și chiar includ autoportretul său în compoziții, luptând pentru libertatea artistică, aliniind arta proprie cu poezia.

Pe parcursul întregii istorii a artelor plastice, pictura figurativă ne infatisează o dezvoltare foarte spectaculoasă, ajungând cu precădere la operele din perioada renașterii.

Apogeul Renașterii prin Leonardo, Michelangelo și Rafael, reușește să personifice idealul renașcentist prin *uomo universale* - omul universal, care întruchipează toate domeniile cunoașterii și toate capacitățile expresiei umane - forță și echilibru.

În timp de câteva secole, s-a ajuns pînă la declinul acestui limbaj plastic, subiect analizat și de Francastel în lucrarea sa *Pictura și societate*, vorbind despre noi dimensiuni care conduc pictura figurativă spre o criză a expresiei sale.

Bibliografie:

1. Pierre Francastel, *Pictura și societate*, traducere de Virgil Florea, prefata de Ludwig Grunberg, Editura meridian, 1970,
2. Pierre Francastel, *Realitatea figurativă*, traducere din limba franceză de Mircea Tomus, prefata de Ion Pascadi, editura Meridiane, București, 1972.